

40 jaar geleden: over water

Omdat in de kranten van exact 40, 50 of 60 jaar geleden weinig boeiend eindejaarsnieuws te rapen viel en de jongste weken vooral waterstanden en regenmeters de belangrijkste gespreksonderwerpen waren, laten we ons deze maand met de IJzer en de mediastroom meedrijven.

De Westhoek was de jongste weken vooral Waterhoek, en de media smulden van de mooie poëtische beelden. Belangrijke politici liepen elkaar voor de voeten om hun beloften – liefst voor de camera's – uitgebreid te komen becommentariëren, wetenschappers goochelden met cijfers en theorieën om in de toekomst natte voeten te voorkomen, burgemeester Dejaegher werd naar de Zevende Dag gehaald en Iris van 't Hof van Commerce mocht het in haar eigen authentieke stijl zelfs persoonlijk aan de tafel van Gert gaan uitleggen. Vlaanderen genoot, maar ondertussen sloofden de brandweerposten van de Westhoek zich dagen- en nachtenlang uit om de waterhinder zoveel mogelijk te beperken en een heel snelle en bijzonder adequate interventie van de pompiers met hulp van de pompen van de civiele bescherming redde de Bergenstraat in Roesbrugge van de zoveelste waterellende. Stroomafwaarts zorgde het altijd maar ophopende water bij heel wat Westhoekers dan weer wel voor een pak stress en miserie.

En terwijl iedereen hier in onze Westhoek hoopt dat al die media-aandacht nu eindelijk eens tot structurele en efficiënte maatregelen en verbeteringswerken leidt, gingen wij van De IJzerbode eens in de archieven neuzen naar wat die ydillische IJzer – in onze vroeger aardrijkskundelessen steevast als het kleine stroombroertje van de Maas en de Schelde bestempeld – in onze regio al aan miserie veroorzaakt heeft. De oogst was zo'n overvloed aan data en foto's, dat die hier allemaal publiceren niet mogelijk is. Daarom blijft ons overzichtje beperkt tot wat bescheiden maar toch veelzeggende faits-divers.

Zeker is dat onze voorouders indertijd niet echt opkeken als de IJzer weer eens nukkig deed. Vooral bij een plotse dooi zorgde het peil van IJzer vroeger in onze regio voor heel wat problemen. In de kronieken van Emile Vanden Bussche en van gemeentesecretaris Louis Rubbrecht worden ze fragmentarisch opgesomd. Vanden Bussche verwijst naar 'grote overstromingen' in 1672, 1703, 1762 en 1779, en Rubbrecht, van wie de kroniek loopt van 1880 tot 1907, heeft het in die periode over maar liefst 'zeven grote overstromingen'. Bij de zevende, steeg volgens hem het water van een lange, hevige regenbui op donderdag 18 november 1880 in vier uur tijd van 10 centimeter tot 65 centimeter boven de steenweg tussen de bruggen. En in 1881 stroomt het water zelfs 3 keer over de steenweg. "Tusschen de 4de en 5de december 1851 is het water in den Yzer voor de tweede keer zoo hoog gerezen dat de steenweg tusschen de bruggen nog eens onder water staat. Den 19de en 20ste december, door de groote regen, is het water wederom gestegen tot boven de steenweg. 't Is zaterdag, dus marktdag; een dienst met karren en paarden wordt ingericht om 't volk door 't water te voeren", schrijft Rubbrecht.

In 1959, halfweg de vorige eeuw dus, vermeldt Het Wekelijks Nieuws in een artikelreeks over 'Het vraagstuk van de IJzerbroeken' cijfers over 'enkele sterke vlooden te Roesbrugge'. Zo stond het water daar in 1928 5,58 meter hoog, in 1937 5,90 meter en in 1957 5,03 meter. Maar november 1894 sloeg volgens de krant toen alle records met 6,17 meter. De Veurnenaar schrijft daarover: 'Rousbrugge was gedeeltelijk overstroomd, te Stavele liep de dijk gevaar open te scheuren, alle maaigrazen en landerijen van Rousbrugge tot Zarren stonden onder water, te Elzendamme stonden alle huizen onder en men vaarde in de hele

streek van de ene hoeve naar de andere.’ Ook in Poperinge, Ieper, Menen en nog verder waren straten ondergelopen en huizen overspoeld. En volgens de krant ‘kwamen er toen ook uit Gent, Audenaerde, Ronse, Brussel en nog meer plaatsen uit Limburg en Hengauw bedroevende tijdingen binnen betreffende de overstromingen’.

Op 1 mei 1925 moet het peil ook serieus hoog gestaan hebben, want toen mat men tot een halve meter water ‘tusschen de bruggen’, en in november van dat jaar was het weer van dat. Ook in 1935 en 1937 hebben de kranten het over ‘felle overstromingen’ in Roesbrugge en het ook het eindejaar van 1964 en nieuwjaar 1965 verliepen rampzalig, met niet alleen hier in de regio maar ook in Ieper heel veel ondergelopen huizen en felle waterellende. In de media van toen heeft men het zelfs over de ergste overstromingen sinds 1925.

In 1971 lokte vooral een baggerboot aan de kade in Roesbrugge veel belangstelling. Na jarenlang aandringen werd eindelijk werk gemaakt van het baggeren van de IJzer voor, achter en onder de brug. Maar echt veel beterschap kwam er niet. Want ook november 1974 kreeg een belangrijke plek op de overstromingskalender. Opnieuw werd heel Vlaanderen geteisterd, maar kreeg Roesbrugge in de media de twijfelachtige eer van ‘eerste plaats op Belgisch grondgebied waar de IJzer buiten zijn oevers trad en daar tientallen woningen onder water stonden’. De roep op extra pompen aan de sluizen in Nieuwpoort begon toen luider te klinken. Dat moest het mogelijk maken om ook bij hoog tij en zelfs springtij toch water in zee te lozen.

In februari 1988 blokletterde Het Wekelijks Nieuws ‘Westhoek Waterhoek’, nadat fel regenweer opnieuw de hele Westhoek onder water zette en vanaf toen nam de overstromingsfrequentie geleidelijk toe. In 1991 verdrong de regio opnieuw. Op 20 november stond het water tussen de bruggen in Roesbrugge tot een halve meter hoog en kregen ook Stavele en de verder gelegen dorpen langs de IJzer de volle laag. De IJzer stond toen 6,15 meter hoog, net geen record maar toen wel ruim boven het alarmpeil. En in 1993 kon een nieuwe overstroming nipt vermeden worden.

De waterellende van die jaren had gelukkig politiek één en ander losgeweekt, en in 1994 werd de IJzer rond de Bergenstraat ingedijkt. Een jaar later kwam er ook nog een waterkeringsmuur bij. Die werken bewezen al ettelijke keren hun nut, maar toch bleef het voor de bewoners bij grote neerslag dikwijls bang afwachten. Velen herinneren zich ongetwijfeld nog de 24ste juli 2007, toen bij helse onweersbuien in een dag en een nacht op sommige plekken tot bijna 100 liter water viel. Vooral in Poperinge maar ook in Vleteren, Roesbrugge en Stavele moest toen gepompt en zelfs geëvacueerd worden. En in het centrum van Watou stond het water op sommige plekken tot bijna een meter hoog. Ook in 2021 zorgde de IJzer voor waterellende, met ondergelopen huizen in ondermeer Roesbrugge, Beveren-IJzer en Stavele. Er viel in de tweede week van december toen zoveel regen dat in bij het meetpunt van de IJzer in Haringe de allerhoogste waterstand sinds het begin van de metingen werd opgetekend.

De recente wateroverlast hoort nu ook in dat historisch rijtje, maar leerde gelukkig dat de werken in Roesbrugge en een tijdig ingrijpen van de brandweer daar grote problemen kunnen vermijden. Watou blijft echter – ondanks de aanleg van wachtbekkens daar – bij uitzonderlijke neerslag een bottleneck en we weten ook al heel lang dat alle IJzerwater noodzakelijkerwijs onder de twee bruggen door via Roesbrugge moet passeren. We moeten dus nu vooral hopen dat de recente media-aandacht en de beloftes van de vele politici straks tot een adequate aanpak van de waterproblemen in onze Westhoek leiden. Al zal er

waarschijnlijk nog veel IJzerwater naar de zee moeten vloeien voor iedereen het eens wordt over welke ingrepen nu echt effectief zullen helpen.

Bronnen:

Fonds Het Wekelijks Nieuws, Stadsarchief Poperinge

Historische Kranten en foto's op www.westhoekverbeeldt.be

Geschiedboek der gemeente Rousbrugge-Haringhe van 1800 tot 1907, Louis Augustin Rubbrecht, 1907

Roesbrugge-Haringe in woord en beeld, R.A. Blondeau en Guido Schoonaert, 1998